

LEERLIJN	
Titel	Thematische Leerlijn Fotografie en Muziek De thema's sluiten o.a. aan bij de Da Vinci methode
Ontwikkeld door	

ALGEMEEN	
Titel activiteit	Middeleeuwse muziek en notenschrift
Groep	Groep 6
Soort activiteit	Muziekles
Plaats	In de klas
Duur	45 minuten
Leergebied	Kunstzinnige oriëntatie
Discipline	Muziek
Thema	Middeleeuwen
Omschrijving van de activiteit	Met deze activiteit maken de leerlingen kennis met Middeleeuwse muziek en leren de ontstaansgeschiedenis van het notenschrift. Ze ontdekken dat er meerdere manieren zijn om muziek in beeld te brengen, lezen een grafische notatie van de 5e symfonie van Beethoven en maken zelf een grafische notatie van verschillende muziekfragmenten.
Plaats in de reeks	Dit is een muziekles die behoort bij het thema: 'Middeleeuwen'. Bij dit thema is ook een fotografeel beschikbaar.
Leeropbrengst	<ul style="list-style-type: none"> - De leerling kan alleen en in groepsverband bestaande, eenvoudig grafisch en traditioneel genoteerde composities zowel auditief volgen als uitvoeren. - De leerling kan specifieke klankaspecten onderscheiden en die weergeven in passende grafische symbolen. - De leerling kan zijn composities noteren en reproducen met behulp van picturale en grafische notatievormen. - De leerling kan zijn muzikale ideeën vormgeven en uitvoeren met behulp van zijn stem, bodypercussie en beweging. - De leerling kan zelfstandig, ritmisch en in de maat, eenvoudige ritmische en melodische (begeleidings)patronen uitvoeren kan daarbij reageren op (lied)leidingsgebaren. - De leerling kan (alleen en in groepsverband) een eigen idee of bestaande compositie uitvoeren en presenteren aan anderen en doet dat met overtuiging. - De leerling kan overwogen keuzes maken voor zijn composities en die communiceren met anderen. - De leerling staat open voor feedback en kan die eventueel verwerken in het eigen werk(proces).
Presentatie-mogelijkheid als afsluiting thema	Geen
Rolverdeling	De leerkracht geeft deze les

UITVOERING	LES
Vorbereiding en benodigdheden	Zet klaar: - de PowerPoint presentatie bij deze les (met speakers voor het geluid) - potloden en A4 papier voor elke leerling
Aandachtspunten & bijzonderheden	Achtergrond informatie: Muzieknotatie is een systeem van tekens dat gebruikt wordt om muziek op papier (of tegenwoordig ook op beeldschermen) vast te leggen, zodat zij later gelezen en ten gehore gebracht kan worden. Het resultaat heet bladmuziek. Met vastleggen wordt bedoeld het op uniforme wijze noteren van duur, toonhoogte en uitvoeringspraktijk van de muziek. De 11e-eeuwse Italiaanse monnik Guido van Arezzo wordt beschouwd als de grondlegger van de hedendaagse muzieknotatie.
Oriëntatie	<p>Vertel dat we vandaag gaan kijken naar een manier om muziek in beeld te brengen.</p> <p>Welke manieren kunnen de leerlingen bedenken om muziek in beeld te brengen? Mogelijke antwoorden: notenschrift/bladmuziek, grafische notatie, tekenen waar de muziek over gaat.</p> <p>Vraag waarom we muziek in beeld willen brengen? Waarom is dat handig voor bijvoorbeeld de musici? Mogelijke antwoorden: net als met letters die iedereen kan lezen die dat geleerd heeft, kun je ook noten leren lezen. Zo kan iedereen op de wereld samen muziek maken en hoef je de muziek niet uit je hoofd te leren.</p> <p>Musici maken bijna altijd gebruik van notenschrift om hun muziek te lezen en op te schrijven.</p> <p>Het notenschrift is in de Middeleeuwen ontstaan. Bekijk klassikaal het filmpje in de PowerPoint om te zien hoe het notenschrift zich heeft ontwikkeld. Waarom is het volgens het filmpje belangrijk om muziek op te schrijven? Antwoord: Omdat, wanneer je muziek op gehoor overbrengt, deze kan veranderen. Omdat het belangrijk is dat (Gregoriaanse) muziek overal hetzelfde klinkt. Omdat je dan precies weet hoe hoog je moet zingen.</p>
Onderzoeken Opdracht 1	<p>In de Middeleeuwen konden helaas geen opnames worden gemaakt van muziek, omdat opnameapparatuur en afspeelmogelijkheden simpelweg nog niet bestonden. Wel kunnen we aan de hand van het notenschrift (uit de 9e eeuw) en afbeeldingen van muziekinstrumenten proberen om de muziek te laten klinken zoals toen. Er zijn veel ensembles (groepjes muzikanten) en (Gregoriaanse) koren, die nog regelmatig Middeleeuwse muziek ten gehore brengen.</p> <p>Bekijk klassikaal een stukje van het filmpje in de PowerPoint met Middeleeuwse muziek. Welke instrumenten zien de leerlingen? (een harp, een oude viool – vedel genoemd - een luit en een grote trommel)</p> <p>Beluister klassikaal muziekfragment 1 en 2 op de vierde pagina van de PowerPoint presentatie. Welk fragment is volgens de leerlingen van een troubadour (een Middeleeuwse singer-songwriter) en welk fragment is Gregoriaans (Middeleeuws kerkgezag)? Antwoord: 1. Troubadour 2. Gregoriaans gezag De troubadour zingt in z'n eentje en begeleidt zichzelf met een soort gitaar. Het Gregoriaans gezag is een koor en klinkt veel plechtiger.</p>
Onderzoeken Opdracht 2	<p>Laat de vijfde pagina van de PowerPoint presentatie zien. Vertel dat op deze pagina notenschrift te zien is. Wie van de leerlingen kan al noten lezen? Hoe werkt dat?</p>

	<p>We gaan beginnen met kijken naar grafische notatie. Dit is een vorm van muziek uittekenen waarvoor je geen noten hoeft te kunnen lezen, maar je kunt er toch een hoop mee duidelijk maken.</p> <p>Laat de volgende pagina van de PowerPoint presentatie klassikaal zien. Dit is een grafische notatie van het begin van een klassiek muziekstuk. Het ziet er anders uit dan het notenschrift. Welke verschillen zien de leerlingen? (mogelijke antwoorden: geen notenbalk/horizontale strepen, geen noten, geen maatsoort)</p> <p>Op het plaatje kun je allemaal streepjes zien. Sommige strepen zijn kort, andere lang. Soms zijn ze hoog getekend, soms laag. Wat zouden deze verschillen betekenen? (antwoorden: de streepjes zijn tonen in de muziek, een toon die lang aanhoudt is een lange streep, een korte toon is een korte streep, een hoge toon is hoger getekend dan een lage)</p> <p>We gaan luisteren naar 3 muziekfragmenten (PowerPoint presentatie pagina 7). De grafische notatie op het plaatje hoort bij één van de 3 muziekjes. Luister goed en kijk eens of je kunt uitzoeken welk muziekfragment uitgetekend is. Antwoord: muziekfragment 3. Dit is het begin van de vijfde symfonie van Beethoven.</p> <p>Luister nog eens naar het juiste muziekstuk en laat hierbij de grafische notatie zien. Vraag leerlingen hun hand op te steken op het moment dat de muziek verder gaat, maar niet meer getekend is. Antwoord: na 9 seconden</p> <p>Laat nu klassikaal het filmpje op de achtste pagina zien. Hierop zie je een bewegende grafische notatie van hetzelfde muziekstuk. Er zijn nu meerdere strepen onder elkaar te zien omdat de maker van het filmpje de verschillende melodielijnen die door elkaar spelen wil laten zien.</p>
<p>Uitvoeren Opdracht 1</p>	<p>Nu is het tijd om zelf eens een grafische notatie te maken. Iedere leerling heeft 3 stukjes papier (een A4 in 3 stukken geknipt) en een potlood. Vertel dat zij 3 korte muziekstukken te horen krijgen en dat ze nu zelf een grafische notatie gaan maken zoals we die zojuist gezien hebben.</p> <p>De notatie die de leerlingen maken bestaat uit allemaal streepjes. Korte tonen: korte streepjes Lange tonen: lange strepen Hoge tonen: hoge strepen Lage tonen: lage strepen</p> <p>We gaan luisteren naar 3 muziekfragmenten (PowerPoint presentatie pagina 9). Luister een paar keer naar ieder muziekstuk. Dan krijgen alle leerlingen die mogelijkheid om goed te luisteren en hun notatie te tekenen. Vertel de leerlingen goed te luisteren en te tellen. Hoeveel lange en korte tonen horen ze? Gaan de tonen omhoog of omlaag?</p> <p>In het derde muziekstuk zijn meerdere instrumenten te horen. Wat de leerlingen moeten tekenen is de duidelijke melodielijn van de trompetten.</p> <p>Vertel dat de leerlingen niet te groot moeten tekenen omdat anders hun notatie misschien niet in het vakje past. Teken de eerste streep in het verticale midden van het papier.</p> <p>Als alle 3 de muziekstukken getekend zijn, dan mogen de leerlingen wisselen van tekeningen. Luister dan nogmaals naar de 3 muziekstukken. Kan iedereen erachter komen welke notatie bij welk muziekstuk hoort?</p>

Evalueren Muziek	Wat was makkelijker, de muziek zelf optekenen, of het 'lezen' van de notatie van een ander? Was het moeilijk om goed te luisteren naar de muziekstukken om te horen welke noten lang/kort en hoog/laag zijn?
Thema	Je hebt kennis gemaakt met muziek uit de Middeleeuwen. Is het muziek waar je zelf graag naar luistert? Als je het vergelijkt met jouw eigen favoriete muziek van nu, welke verschillen hoor je dan?